

Vladimír Novotný: (Ne)kriticky - Nejskvostnější kniha z Plzni
in: *Plž* č. 12 / 2018

Titulní přívlastek je sice nanejvýš oprávněný, mohli bychom ale místo něj věru zvolit i označení jiné jako kupříkladu nejzávažnější nebo nejvýznamnější, rozhodli jsme se však pro charakteristiku ponejvíce beletristickou, neboť jde opravdu o skvostný text (přesněji řečeno o soubor textů) v mnoha podobách. Konstatujeme-li to, neubráníme se určitým rozpakům, poněvadž publikace, o níž vzápětí pojednáme, má vztah k západočeské metropoli zjevně zcela evidentní, zároveň však přece jenom nepřímý. Ergo k věci: svazek pojmenovaný *Možnost samizdatu* (Plzeň 2017) je autorským dílem nonkonformního či nezávislého esejisty a publicisty (a taktéž literáta) Josefa Štogra, nyní již středogeneračního tvůrce – a vydala ho Knihovna kardinála Berana, která nemá své sídlo nikde jinde než právě v Plzni. Touto knihou by se plzeňská literární kultura měla nejenom nyní, ale i dlouhodobě honosit, jelikož vskutku jde o textový skvost sui generis. O mnoho víc tento titul s Plzní společného nemá, zato by se o něm mělo vědět. Kupříkladu už jen z toho dobrého důvodu, že je zde vděčně vyvolán jménem i plzeňský Petr Náhlík.

Uvedená publikace představuje retrospektivní a zároveň důkladně komentovaný výběr ze samizdatových textů, které vycházely v pražském ineditním časopise *Možnost* v letech 1980 až 1989. Nikdy nešlo o mediálně oslavované periodikum, proto pouze poznamenejme, že *Možnost* vychází i nadále a že pořád jde o náramně inspirativní, hloubavé a myslivé čtení, to je však takříkajíc jiná opera. Vůdčí osobnost tohoto periodika, Josef Štogr, patřil zvláště v osmdesátých letech do okruhu literárního a duchovního občasníku *Lázeňský host*, později měl blízko k mimo-mediálním pražským společenstvím *Regula Pragensis* a *Moderní analfabet* – a zároveň vydával zmíněnou *Možnost* v samizdatovém nákladu patnácti výtisků. Nebyl to ovšem „normální“ literární časopis: jeho těžištěm byly úvahy, rozhovory, někdy i ankety, byť ani původní beletristická tvorba včetně poezie v něm nechyběla. Mohli bychom říci, že *Možnost* byla do značné míry též generačním časopisem: stala se skrytou tribunou pokolení, kterému bylo v srpnu 1968 kolem deseti let nebo ještě méně a které tudíž zejména v předlistopadovém desetiletí zformovávalo svá generační stanoviska. Sečteno a zváženo: Štogrova *Možnost* představovala specifický příklad víceautorské literární tvorby a esejistiky, která byla v mnoha ohledech sice souběžná, v lecčems však i naprosto protichůdná paralelně vznikajícím samizdatovým časopisům „osmašedesátníků“ jako kupříkladu *Obsah* nebo *Kritický sborník*. Do určité míry měla *Možnost* svým důrazem na nekonvenční myšlení o poznání blíž k předsrpnové Tváři.

Přestože jde převážně o publicistickou a esejistickou publikaci, má kniha *Možnost samizdatu* i nespornou literární hodnotu: kupříkladu závěrečný *Prázdninový deník* (z roku 1987) představuje jedinečný cyklus sentencí připomínajících ryzí básně v próze. S něčím takovým by jistě mohli přijít i Štogrovi západočeští vrstevníci Ivo Hucl a již zesnulý Luboš Vinš. Proč však tato výběrová revokace někdejšího strojopisného samizdatu vychází knižně až nyní, téměř s třicetiletou prodlevou? Nuže, z té příčiny, že, jak praví Josef Štogr, „to, co bylo možno identifikovat v tehdejší, zcela jiné době, je dnes tak blízko, že od toho nemáme odstup.“ Čteme-li tudíž *Možnost*, získáme i možnost odstupu.